

Les biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona, els anys fundacionals (1968-1976)

JOAN GÓMEZ ESCOFET

Un model «americà» de biblioteca

Els promotors de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i, sense cap mena de dubte el seu primer valedor i primer rector de la UAB, el Dr. Vicent Villar Palasí, pretenien crear una universitat «de campus». Això volia dir localitzada en un espai periurbà on se situessin les diverses facultats, espais de recerca, residències, serveis, etc. El model dominant, encara que no l'únic, era el model de moltes —en absolut totes— universitats nord-americanes en el qual el sistema bibliotecari s'organitza entorn d'una gran biblioteca central, habitualment la més important del campus, que, sovint, es complementa amb biblioteques de facultats, d'instituts de recerca, d'hospitals, d'escola o de departament. La forma més radical d'aquest model era la que el rector Villar Palasí, tenia al cap, com rememora el primer degà de la Facultat de Lletres, el professor Frederic Udina:

«Respecte al tipus de biblioteca que volia implantar-se, s'imposà el criteri defensat des del primer dia pel Dr. Villar, el qual somiava amb la construcció d'una biblioteca per a 600.000 volums i era contrari a les biblioteques de facultat.»

«Existí, des de la primeria, la idea d'una gran biblioteca central per la qual cosa es projectà de seguida un vast edifici al Campus; és el

que actualment, si bé conté en part la Biblioteca, està ocupat principalment pel rectorat i la gerència, amb totes les oficines centrals».¹

Justament aquesta ocupació de l'espai va ser un dels factors, després en comentarem altres, que impedí el reeiximent d'aquest model.

La Universitat que començava va aconseguir recursos per a la construcció de la biblioteca general (actual edifici del rectorat), però no per a la construcció de l'edifici que havia d'acollir el rectorat, la gerència i els serveis administratius centrals.

El mes de juny de 1969, un any després de la publicació del decret de creació de la universitat, la Comissió Promotora de la Universitat, presidida pel seu president Vicent Villar Palasí, aprova i publica el document «Estudio de necesidades para el concurso de anteproyectos».

Aquest document, pel que fa a la biblioteca central, planteja de manera molt sumària les necessitats d'espai bibliotecari en el si d'un edifici que ja es contempla compartir amb el rectorat i la gerència:

«a) Servicios generales de la actividad docente

Biblioteca, Discoteca y Cinemateca general. (Estos Servicios implican no sólo la gestión de los acervos centrales sino el control centralizado de todos los fondos obrantes en los Departamentos, Institutos y Otros organismos operativos) (...) Centro de reproducción e impresión de documentos; encuadernación de documentos; reproducciones por microfilm. Centro de Documentación. Archivo científico centralizado. (Esta función llevará también consigo el control centralizado de los archivos particulares de los Órganos operativos)».²

És interessant veure com quantifiquen els espais necessaris per a la Biblioteca Central i serveis relacionats:

¹ UDINA, 1995:64.

² Universitat Autònoma de Barcelona [juny, 1969] *Estudio de necesidades para el concurso de anteproyectos*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

BIBLIOTECA

Àreas de acceso al público

- Acceso y vestíbulo; exposiciones	200 m ² .
- Exposición y novedades	100 m ² .
- Registro lectores - IBM	50 m ² .
- Salas de lectura - IBM:	
General 1.200 plazas	6.000 m ² .
Publicaciones periódicas 200 plz.	1.000 m ² .
Alta especialización 100 plazas	500 m ² .
Lectura informal 250 plazas	1.250 m ² .
- Consulta libros gran valor 50 plz.	250 m ² .
- Depósito para 200.000 libros al alcance del público (*)	1.000 m ² .
Total	250 m ² .

CINEMATECA ()**

- Archivo centralizado	50 m ² .
- Dos salas de proyección de 100 plazas	300 m ² .
Total	350 m ² .

(*) En un altre document apareix «Depósito para 50.000 libros al alcance del público 250 m²».

(**) En un altre document la Cinemateca disposa d'un espai total de 200 m².

MUSICOTECA (*)**

- Archivo de discos, cintas	50 m ² .
- 10 salas de audición capaces para	
- 8/10 personas	200 m ² .
- 2 salas capaces para 25/30 personas ..	150 m ² .
Total	400 m ² .

(***) En altre document, tot i que l'espai total és el mateix (400 m²) la distribució varia: Archivo de discos, cintas, etc. 50 m²; 4 salas de audición capaces para 8/10 personas 180 m²; sala para unos 40 puestos de escucha 120 m²; 2 salas capaces para 25/30 personas 150 m². I apareix un espai de 1.050 m² dedicats a: «Grabación, Áreas de grabación de cintas y películas para cine y TV; Instalación circuito cerrado TV; Laboratorios y Oficinas de programación y grabaciones»

ESTUDIO PRIVADO Y POR GRUPOS

- 20 salas capaces para 10/12 personas: seminarios, salas de estudio o de reunión informal	1.200 m ² .
- 200 espacios capaces para 2/4 plazas, con armarios para material	3.000 m ² .
Total	4.200 m ² .

En un altre document apareix també

Àreas de acceso al personal

- Entrada material y almacén previo ...	50 m ² .
- Clasificación - IBM	50 m ² .
- Depósito para 500.000 libros	2.000 m ² .
- Caja de libros de gran valor	50 m ² .
- Depósito de publicaciones periódicas	200 m ² .
- Oficinas	300 m ² .
Total	2.650 m ² .

CENTRO DE DOCUMENTACIÓN E INFORMACIÓN

a) Documentación

- Archivo microfilmes	150 m ² .
- Proceso microfilmación	50 m ² .
- Proceso ampliación	
- Oficinas recepción - IBM	200 m ² .
- Acceso público	100 m ² .
- Almacén material	50 m ² .
Total	600 m ² .

b) Imprenta

- Recepción y almacenaje del material	100 m ² .
Máquinas: ciclostil, fotocopias, xerocopias, copias OCE, microfilm, máquinas multicopis- tas, offset	
- aparato para obtención de clichés	270 m ² .
- Encuadernación	50 m ² .
- Almacén de salida	100 m ² .
- Sala de reuniones Junta gestora y Oficina editorial IBM	100 m ² .
- Acceso en contacto con oficina y Sala de espera y visita	50 m ² .
Total	670 m ² .

Com podem apreciar, en aquesta relació de necessitats es fan constar serveis de caràcter ben diferent: biblioteca, discoteca, cinemateca, centre de documentació, impremta. Alguns d'aquests serveis, com la discoteca i la cinemateca trigaran anys a fer-se presents dins dels serveis bibliotecaris. Altres com l'Archivo Científico Centralizado mai es duran a terme, encara que cap a començaments de l'any 2003 es creà, impulsat per la UAB el Servei d'Arxius de Ciència.

És molt significatiu que aquest document (que pretén concretar el projecte d'una única i central biblioteca universitària) manifesta explícitament que la biblioteca, discoteca i cinemateca s'hauran de fer càrrec no només de la gestió dels fons central sinó també del control «de todos los fondos obrantes en los Departamentos, Institutos y otros Órganos operativos» que ja existien en un moment tan primerenc com el mes de juny de 1969. Aquesta anotació deixa ben clar que la realitat del desplegament de les noves facultats i departaments anava en un sentit contrari a la centralització dels recursos bibliotecaris.

Aquest document no dona gaires detalls relatius a l'espai dedicat a la biblioteca i contempla «al alcance del público» un fons documental de 200.000 volums, molt lluny dels 600.000 esmenats per Frederic Udina.

1972. Esfondrament del sostre de la Biblioteca General

A la tardor de 1970 començaren les obres de construcció del nou campus a Bellaterra. El projecte i la construcció inicial es van dur a terme amb una gran rapidesa. De fet, la «propaganda» de l'empresa constructora es vanta d'aquesta velocitat: «En menos de un año hemos puesto en marcha una universidad en el Vallés. Noviembre 1970-Octubre 1971» es titulava un fullet de l'època.

Tanmateix, dos fets relacionats amb el procés constructiu tingueren un impacte important, no només durant l'edificació

del nou campus, sinó també en els anys posteriors. El primer fet és la migradesa de les inversions que el Ministerio de Educación y Ciencia (recordem que la nova universitat es crea per la insistentia personal del Rector Vicent Villar Palasí i que una de les exigències prèvies serà que els terrenys del futur campus siguin comprats per les institucions locals –bàsicament l'Ajuntament de Barcelona i l'Ajuntament de Sabadell – i no pel mateix Ministerio). El mateix Govern espanyol informà de les inversions dutes a termes en les universitats Autònoma de Madrid, de Bilbao (temps després esdevindrà la Universitat del País Vasco) i Autònoma de Barcelona arran d'una pregunta a les Corts del Procurador Juan Antonio Samaranch. Durant la primera fase les inversions va ser un 30 % superiors a Madrid i un 11 % superiors a Bilbao que les realitzades a la Universitat Autònoma de Barcelona (o més concretament, a la UAB s'invertiren 1.022.447.037 milions de pessetes menys que a l'Autònoma de Madrid i 302.841.851 milions de pessetes menys que a la universitat basca.³

L'altre fet que tindrà un gran impacte en el procés constructiu, i en el futur dels edificis del campus, serà les característiques geològiques dels terrenys on es construirà la universitat. Els terrenys, mal comunicats aleshores amb la Barcelona metropolitana i en forma de vall, són terrenys d'argiles expansibles que obliguen a una feina de cimentació dels edificis molt curiosa, amb prospeccions geològiques ben planificades i arrelant els pilars dels edificis per sota de la capa argilosa. Aquestes salvaguardes no es tingueren prou en compte durant el procés de construcció de la primera fase del campus, de tal manera que molts edificis patiren durant molts anys greus problemes en els fonaments i també d'altres defectes constructius.

Segurament per aquests motius el 29 d'octubre de 1972, és a dir al voltant d'un any després de la seva ocupació, es produí l'enfonsament de part del sostre d'una de les sales de la Biblioteca

³ AGUILAR, 2007:71.

General. L'impacte de l'esfondrament d'una encavallada de la sala de revistes de la Biblioteca General va ser considerable. De manera provisional, els serveis instal·lats a l'edifici (Biblioteca General, Rectorat, Gerència, etc.) van haver de ser traslladats. Les pèrdues pel que fa al patrimoni bibliogràfic van ser valorades pel director de la biblioteca, Dr. Amadeu J. Soberanas, en 270.000 pessetes, i pel que fa al mobiliari en 480.000 pessetes (aproximadament 86.000 euros en l'actualitat).

L'esfondrament en un edifici (seu del Rectorat i de la Biblioteca General) acabat de construir va tenir una repercussió important en la premsa local. El diari *La Vanguardia*, entre d'altres, publicà diverses notícies i comentaris relatives als fets. El ressò va ser important, *El Noticiero Universal* parlà de «presunta ruina de algunos edificios de la Universidad Autónoma de Barcelona», el *Diario de Barcelona* constata que «Una visión de conjunto basta para apreciar síntomas de construcción deficiente y peligrosa». *El Correo Catalán* assenyalà «Bellaterra una Universidad apuntalada. A los pocos meses de su inauguración hay grietas, goteras, vigas que se caen, puertas y ventanas que no encajan...»⁴

D'alguna manera es va considerar aquest enfonsament una prova de la mala qualitat en la construcció de la universitat en una època en què sovintejaven les denúncies per fraus en la qualitat dels materials en el ram de la construcció.

El rectorat de la Universitat va reaccionar ràpidament i en funció de la gravetat dels fets. Ultra el trasllat de tots els serveis a altres ubicacions, es va fer aixecar acta notarial i es comunicà els fets a l'autoritat judicial: «De acuerdo con la autoridad judicial se ha procedido a desalojar el personal de las instalaciones del Rectorado y la Biblioteca. La empresa constructora procederá a apuntalar la totalidad de las cerchas de la cubierta del edificio y a reforzar las uniones y soldaduras». Aquest recurs a l'autoritat judicial pot semblar exagerat, ja que, pel fet de produir-se durant

⁴ AGUILAR, 2007:136.

la nit l'esfondrament, no es va produir cap víctima i no deixa de fer patent l'impacte que causaren els fets.

El notari, Gonzalo Álvarez Romero, va precisar que una biga de l'edifici es va enfonsar «sobre el forjado del piso de la planta inmediatamente inferior, arrastrando en su caída los elementos de cubierta que sobre ella descansaban, así como los materiales de instalaciones, que en esa zona de cubierta quedaban ubicados. El derrumbamiento ha ocasionado asimismo graves desperfectos en las instalaciones de la biblioteca y en los libros allí existentes, muchos de ellos en período de catalogación.»⁵

El rector demanà per carta al director general de Programación e Inversiones del Ministerio de Educación y Ciencia «la designación de un equipo técnico independiente de la Unidad Técnica de Barcelona (...), dicha Comisión deberá inspeccionar las obras realizadas dado que este Rectorado estima que al menos en los acabados que pueden apreciarse no se han realizado con el esmero y la calidad necesarias para garantizar una económica conservación posterior». Per raons que no costen d'imaginar el Ministeri es negà a la creació de l'esmentada comissió independent i encarregà a un organisme depenent de la mateixa administració (l'Instituto de Ciencias de la Construcción Eduardo Torroja) l'anàlisi dels fets.

Desconeixem quin va ser el dictamen d'aquest Institut. És possible que la causa fora una barreja de defectes de disseny (en el projecte original es preveia una càrrega de 300 kg per metre quadrat i a l'executiu es va preveure una càrrega doble) i de defectes d'execució de l'obra.

La Junta de Govern de la Universitat fa constar en la seva Acta de 8 de novembre que «el Sr. Rector informa detalladamente del accidente ocurrido en el edificio del Rectorado al ceder una cercha y hundirse el techo de la biblioteca».

Tanmateix, la «recepción provisional» de les obres del campus de Bellaterra es produirà bastant després d'aquests fets, a

⁵ AGUILAR, 2007:132.

finals del mes de febrer de 1973. El 5 de febrer de 1973, el gerent de la Universitat demana al director de la Biblioteca General que esbrini «si hi ha alguna deficiència grossa», per poder fer l'esmentada recepció de l'edifici.

El desenvolupament de biblioteques sectorials

Un altre motiu que impossibilità l'èxit d'un model de biblioteca única centralitzada d'universitat fou la manca de consens sobre el model de biblioteca que calia promoure.

Hem dit abans que el primer rector i president de la Comissió Promotora defensava un sistema de biblioteca central de campus. Aquesta idea no devia estar prou consolidada, ja que, en una data tan primerenca com juny de 1973, el Dr. Martí de Riquer, vicerector i President delegat de la Comissió Promotora afirmava:

«Otro punto no problema es la eterna discusión sobre si la Universidad Autónoma de Barcelona debe centralizar todos sus fondos bibliográficos en un solo recinto (la Biblioteca General de la Universidad) o si debe tener algunos fondos en bibliotecas especializadas situadas en las facultades.»⁶

El Dr. Martí de Riquer manifestava, en el mateix document, la seva opinió al respecte:

«En toda Universidad existen dos tipos de bibliotecas necesarias y obligatorias: la Biblioteca General y la biblioteca particular de Departamento o Seminario. No tiene sentido, en cambio, una Biblioteca de Facultad.»⁷

⁶ Universitat Autònoma de Barcelona [març, 1973] *Proyecto de una posible solución de los problemas planteados en la biblioteca de la Universidad Autónoma de Barcelona*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

⁷ *Ibidem*.

Tanmateix, aquestes darreres (les biblioteques de facultat) foren les que, durant els primers anys de la universitat, van acabar imposant-se. Bàsicament perquè, arran de la creació dels primers estudis i facultats, es van començar a acumular fons bibliogràfics que, una vegada traslladats al campus de Bellaterra, no anaren a parar a la Biblioteca General sinó a espais de les facultats. Les biblioteques que s'anaven formant a totes les facultats s'ubicaven en aules habilitades per a tal fi, amb una sola sala de lectura sense fons documentals i amb una finestreta que connectava amb el magatzem a la que es dirigien els usuaris que volien sol·licitar qualsevol document.

Lletres

La Facultat de Lletres (una de les quatre creades pel Decret ministerial de 27 de juliol de 1968) començà les seves activitats, el 30 d'octubre del mateix any, en espais habilitats del Monestir de Sant Cugat. Podem imaginar en quina situació de precarietat comencen uns estudis universitaris tot just tres mesos després de la seva creació oficial i amb un estiu pel mig.

El professor José Manuel Blecua ens fa arribar amb vivor una descripció del moment:

«En los inicios de nuestra Facultad de Letras, una mañana el Decano, Federico Udina, me pidió que pasara un momento por la Biblioteca. En aquellos días se habían bautizado las aulas con nombres importantes: Antonio de Nebrija, Rodríguez Moñino..., nombres que los alumnos confundían con los de los profesores. La Biblioteca no tenía nombre; era una sala de la primera planta, larga y oscura. Justo en la entrada había una enorme mesa con unos libros dispersos junto con el listín de teléfonos de Sant Cugat. Eran cinco o seis libros. Solo recuerdo *Pepita Jiménez*, de don Juan Valera, edición de don Manuel Azaña en los «Clasicos de La Lectura». Creo recordar que estos libros eran de Monseñor Grieria, abad del Monasterio. Nunca supe si era un regalo de mi antiguo profesor en la Universidad de Barcelona. Lo que recuerdo vivamente era la ima-

gen desoladora de los libros solitarios, desordenados, y el listín en un ángulo. Un poco más tarde el Decano me encargó que hiciera el primer pedido de libros de Lengua y Literatura Española para la Facultad. No se nadaba en la abundancia precisamente; se me indicó que tuviera cuidado en la elección y que disponía de 50.000 pesetas para esta compra (300 €). He conservado el borrador de la lista inicial de obras lexicográficas. Ya se imagina el lector lo importante que me sentí y, a la vez, la tristeza al pensar lo que nos esperaba en un futuro próximo. Misteriosamente, la biblioteca de la Facultad empezó a crecer. Empezaron a llegar las primeras alegrías: el primer libro antiguo que pudimos comprar fue *Del origen y principio de la lengua castellana o romance que oi se usa en España*, de Aldrete (6.000 pesetas que no recuerdo de dónde sacamos). Así la biblioteca de Letras se convirtió en un lugar destacado y fundamental para la formación de todos. Un día feliz, la Biblioteca de la UAB llegó al primer millón de libros, ya éramos importantes.»⁸

El professor Udina Martorell, en dona també testimoni d'aquells primers moments:

«Sembla que la primera biblioteca que es va constituir, com a origen de la general o central, fou la de la Facultat de Lletres al Monestir de Sant Cugat i així consta en el Registre General de la Biblioteca Central. Després la biblioteca de Sant Cugat es traslladà a la Facultat de Lletres de Bellaterra. Mentre les revistes es quedaren a la Biblioteca Central.»⁹

L'interès pels nous estudis d'una biblioteca adient va aparèixer de seguida, tot just el primer any: «También se recibieron las primeras 100 mil pesetas para crear una Biblioteca de Facultad y Martí de Riquer, muy preocupado desde el primer momento

⁸ BLECUA, J. M. (2019). *Cinco libros y un listín de teléfonos* 27 de Mayo. Accessible a: <<https://blogs.uab.cat/anecdotesuab50anys/2019/05/27/cinco-o-seis-libros-y-un-listin-de-telefonos>> [27 d'abril de 2020].

⁹ UDINA, 1995:64.

por dotar a la nueva Facultad de una Biblioteca en condiciones, logró la colaboración de algunas editoriales para suministrar libros a la Facultad.»¹⁰

«Segons l'inventari general de la Biblioteca que començà, com dèiem, a la de Lletres de Sant Cugat, en acabar l'any 69 hi havia 1077 volums i en finir el període que estem estudiant, a les acaballes del curs 1972-73, s'arribà a 42.375 volums.»¹¹

En aquells cursos inicials, els quatre primers a Sant Cugat i el cinquè ja al nou campus de Bellaterra, la mitjana d'adquisicions anual de la biblioteca de Lletres serà doncs d'uns 8.500 llibres. A l'apartat de «Gastos para actividades docentes: Facultad de Filosofía y Letras» de la «Cuenta del presupuesto extraordinario correspondiente al último trimestre del año 1968» veiem recollides diverses despeses en l'adquisició de llibres: Llibreria Bosch 200.512; Ediciones Guadarrama 5.000; José Bosch 79.014; Bibliotecaria Varios 34.883.»¹²

Com hem assenyalat, el curs 1972-73 de la Facultat de Lletres comença a les noves instal·lacions de Bellaterra. Els llibres de Sant Cugat són traslladats a la Facultat (en unes aules habilitades com a biblioteca), les revistes són dipositades a la Biblioteca General i anys després, abans de l'obertura de la nova biblioteca de Lletres situada davant de l'auditori de la Facultat, l'any 1985, les revistes de Lletres van ser traslladades de la Biblioteca General a la de Lletres.

¹⁰ AGUILAR, 2007:83.

¹¹ UDINA, 1995:64.

¹² Universitat Autònoma de Barcelona [1969]. *Cuenta del presupuesto extraordinario correspondiente al último trimestre del año 1968*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

Ciències

La Facultat de Ciències, una de les creades pel decret de juliol de 1968, començà les seves activitats docents en curs 1969-70 als locals de l'Hospital de Sant Pau, també compartits per la Facultat de Medicina. De seguida, com en el cas de les altres Facultats, es començà la creació de fons documentals:

«Ben aviat el Dr. García Doncel començà la biblioteca de Física», apunta el professor Udina Martorell.¹³ Es tractava de fet de la biblioteca de Física Teòrica. El professor Ramon Pascual comenta que de la seva especialitat, Física Teòrica, no hi havia res per traslladar al campus des dels locals de Sant Pau.»

Els començaments, també en aquest cas eren una mostra de precarietat i improvisació:

«Explica el Dr. Gandia com un degà d'aquella època havia de resoldre la compra de cadires per a les aules, i com les instal·lacions provisionals servien de vegades de laboratoris, de biblioteca o de seminaris.»¹⁴

En curs següent 1970-71 la Facultat desenvolupà les seves activitats a les noves —i precàries— instal·lacions del campus de Bellaterra. El degà Gandia recordà, entre les altres carències inicials dels nous campus: «Les deficiències de les fonts bibliogràfiques, de les biblioteques...»¹⁵

El professor Ramon Pascual, futur degà de la Facultat, que s'incorporà a la universitat el mes de setembre de 1971 explica la situació que es va trobar:

¹³ UDINA, 1995:34.

¹⁴ UDINA, 1995:34.

¹⁵ *Ibidem*.

«No hi havia biblioteca a la Facultat de Ciències. La teoria “oficial” era que la Biblioteca estaria centralitzada al que ara és l'edifici A [Rectorat], aleshores en construcció. Cosa totalment utòpica perquè en aquell moment les revistes i els llibres havien d'estar a mà. A més no hi havia ni revistes ni llibres de la nostra especialitat. De revistes no se'n rebien i no hi havia fons de revistes.

Vam veure que es podia comprar tot el *Physical Review* i el *Physical Review Letters* en microfilm, de manera que el vam intentar comprar. Explico l'aventura per constatar que en algunes coses hem millorat. Vam enviar l'import als Estats Units (pagant qui sap com) i el paquet va arribar a l'estiu que jo devia ser al CERN o a París. L'Enric Verdaguer el va anar a buscar a la duana i no l'hi van donar. Vaig dir que ja hi aniria jo al tornar. Tampoc me'l van donar, em van dir que havia de pagar l'aranzel. Vaig dir que no s'havia de pagar perquè era material docent. Però van dir que, de totes maneres, necessitava el permís d'importació, cosa que semblava impossible. Aprofitant un viatge a Madrid vaig anar al Ministeri de Comerç on em van dir que els permisos per aquell any ja estaven exhaurits.

En tornar a Barcelona, a través d'algun conegut vaig anar a un “delegat” a Barcelona del Ministeri de Comerç que em va dir que me'l feia a l'acte. “Qué ponemos?” Vaig dir que microfilms, cosa que semblava no existir en un llarg catàleg. “Aquí pone material fotográfico positivos y negativos...” I és el que em va posar. Em va recordar quan els companys experimentadors portaven del CERN les imatges de les cambres de bombolles: els hi preguntaven, “¿Cuánto dura la película?”.»

Vaig cap a la duana i em diuen que com no recollíem el paquet l'havien retornat... No era l'època dels mails però vam trucar als EUA que el reenviessin. Quan arriba el vaig a recollir i em diuen que el permís d'importació era per 1 o 2 mesos i estava ja caducat. Però va ser fàcil refer el recorregut i ens va arribar aquell material que avui és antediluvià però que deu estar per alguna banda juntament amb el lector de microfilms (que permetia fer còpia em paper tèrmic).»¹⁶

¹⁶ PASCUAL, R. (2020). *Requeriment d'informació sobre la biblioteca de Ciències* [correu] a Gómez Escofet, J. [23 Març 2020].

En aquells primers anys no existí una biblioteca organitzada amb personal professional. De fet, la bibliotecària Adela d'Alòs-Moner s'incorporà l'any 1976 per tal d'organitzar la biblioteca de la Facultat. Els primers temps estan molt ben descrits pel professor Pascual:

«Cada professor o grupet, el que en dèiem «departaments», en el nostre cas els de Física Teòrica, comprava els llibres i es subscribia a revistes i les solia guardar al seu despatx, encara que fos amb diners públics. En general no hi havia diners i molts donaven prioritat als productes de laboratori.

En el nostre cas teníem alguns diners del Grupo Interuniversitario de Física Teórica (GIFT) que ens permetia tenir una secretària, ni que fos a temps parcial i sense assegurar, cosa impensable a la UAB d'aquella època i també vam fer una bona inversió en llibres i revistes. Ho vam organitzar tot amb una classificació «ad hoc» i ho teníem als nostres espais a la 5a planta de la Torre C1 parells, on érem tots.

Primer teníem un catàleg amb fitxes de cartró i unes fitxes a cada llibre en les que cada un que agafava un llibre posava el seu nom i deixava la fitxa al lloc del llibre, de manera que si algú el volia, sabés qui el tenia.

Quan va sortir el primer PC de IBM vaig demanar-los que ens donessin dos PC per informatitzar el nostre catàleg, cosa que van acceptar i vam fer.»¹⁷

El mes de maig de 1974, el degà remet al Rector un informe elaborat per una comissió de la facultat que trasllueix un debat habitual durant aquells anys:

«La Comisión considera de importancia fundamental la existencia de Bibliotecas interdepartamentales (...) la Comisión acepta la existencia de un depósito central donde exista un catálogo general y donde la Facultad pueda entregar aquellos fondos de libros y revistas que por su antigüedad no sean de consulta frecuente (...) la Facultad de Ciencias debe disponer de una Sala de Lectura para

¹⁷ Ibídem.

alumnos (...) Una vez aceptada la existencia de Bibliotecas inter-departamentales y de un depósito central, todas las asignaciones presupuestarias o de otra procedencia que lleguen a la Universidad para la adquisición de libros se deberán distribuir proporcionalmente.»¹⁸

Ciències Econòmiques i Empresariales

Creada la Facultat per mitjà de la mateixa ordre ministerial de l'any 1968 abans esmentada, començà el primer curs 1970-1971 instal·lada provisionalment a l'edifici de la futura Escola d'Idiomes Moderns a Barcelona, a prop de les Drassanes. De fet, per la insistència del seu primer degà, el reconegut economista Joan Sardà Dexeus, la Facultat comença la docència amb els estudis de tercer cicle. «Ben aviat s'organitzà la biblioteca en els propis locals de l'Escola d'Idiomes»,¹⁹ on romandrà fins a l'any següent.

La biblioteca de la Facultat, que el curs 1971-72 comença la docència del primer any de la carrera, s'ubicava en aules, segons explica el professor Joan Clavera.

En aquells moments, de precarietat econòmica, es confia en els regals i les donacions d'editorials, i d'organismes oficials. El mes de novembre de 1968 el rector manifesta a la Junta de Govern que «cree conveniente que los decanos se ocupen de la función de obtener libros y publicaciones de editoriales y organismos oficiales.»²⁰

No existia una política global de la Facultat en relació amb la compra de fons documentals, menys encara un pla de col·lecció comú. El professor Clavera ho explica: «La idea és que fossin els

¹⁸ Universidad Autónoma de Barcelona (16 Mayo 1974). *Informe de la Facultad de Ciencias de la Universidad Autónoma de Barcelona*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

¹⁹ UDINA, 1995:37.

²⁰ Universitat Autònoma de Barcelona [1968]. *Acta de la Junta de Govern nº 4, 19/11/1968*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

departaments [els que fessin la compra de documents] però això era molt complicat. Total, hi havien llibres de facultat i llibres de departament i llibres de càtedra.»²¹

El mes de març de 1971, el degà de la Facultat d'Econòmiques i Empresarials tracta el tema de les biblioteques a la Junta de Govern: «El Dr. Sardà aborda el tema de la biblioteca en las futuras instalaciones de Bellaterra respondiendo el Sr. Rector que el Ministerio está dispuesto a aportar soluciones a los problemas planteados.»²² Ultra la manca de recursos, l'extrema centralització a Madrid de les decisions alenteixen fins a fer impossible la solució dels problemes pendents. Per altra part, la ràpida expansió de la universitat (en nombre d'alumnes se supera en quatre anys les previsions fetes per als primers deu anys)²³ no anirà acompanyada dels recursos necessaris per fer-hi front.

Per altra banda, el mateix professor Clavera aclareix: «El que si recordo molt bé és l'oposició molt gran a la biblioteca central. Val a dir que les idees que es feien córrer eren absolutament boges: des d'un sistema de vagonetes per llibres (en telefèric) del rectorat a les facultats o una xarxa de bicicletes lliures entre la biblioteca central i els departaments.»²⁴

El 22 de desembre de 1975 la biblioteca i hemeroteca de la Facultat de Ciències Econòmiques envia un informe de la seva situació (suposem adreçat al director de la biblioteca general, professor M. Mundó). La biblioteca manifesta que té 15.670 llibres, dels quals estan catalogats (en diu «classificats») 14.500. Dues persones es dediquen en exclusivitat a la feina de la biblio-

²¹ CLAVERA, J. (2020). Requeriment d'Informació sobre la biblioteca de Ciències Econòmiques i Empresarials [correu] a Gómez Escofet, J. [9 abril 2010].

²² Universitat Autònoma de Barcelona [1971]. *Acta de la Junta de Govern nº 8, 12 /03/1971*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

²³ AGUILAR, 2007:33.

²⁴ CLAVERA, J. (2020). Requeriment d'Informació sobre la biblioteca de Ciències Econòmiques i Empresarials [correu] a Gómez Escofet, J. [9 abril 2010].

teca. Com no arriben a fer front a totes les tasques, «el trabajo técnico de la Biblioteca y el administrativo se va acumulando».

També recull l'informe que l'Hemeroteca té 570 títols de publicacions periòdiques catalogats, 160 més de Banc (suposem que es tracta de Memòries anuals de bancs sense catalogar i «altres en les mateixes condicions»). Aquesta és la situació: «Actualmente sólo una persona está a cargo de la Hemeroteca, lo que hace imposible realizar todos los trabajos deseables y necesarios» «el problema más acuciante de la Biblioteca y Hemeroteca es la falta de personal.»²⁵

Pel que fa a l'espai manifesta: «Refiriéndose a la infraestructura, sería deseable una más racional ordenación del espacio, ya que si bien es suficiente, su distribución no satisface las necesidades de la Hemeroteca.»²⁶

Medicina

La Facultat, una de les quatre del decret de 1968, es va instal·lar inicialment a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (que va esdevenir hospital universitari, recuperant una condició que ja va tenir durant el període republicà).

Des dels primers moments es treballa per a la creació d'una biblioteca a la Facultat. El mes de novembre de 1968, la Comissió Promotora de la universitat es fa ressò de la iniciativa en marxa: «El Sr. Decano de la Facultat de Medicina explica a continuación que se procede al arreglo del edificio destinado a Biblioteca, que se realizan gestiones cerca de editoriales y laboratorios para la obtención de libros y material farmacéutico.»²⁷

²⁵ Universitat Autònoma de Barcelona [22 de Desembre de 1975]. *Informe de la Biblioteca y Hemeroteca de la Facultad de Ciencias Económicas*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Universitat Autònoma de Barcelona [1968]. *Acta de la Comissió Promotora nº 4, 19/11/1968*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

En el «Presupuesto extraordinario correspondiente al último trimestre del año 1968» apareix ja consignada una despesa important en llibres de la Facultat de Medicina, despesa equivalent avui dia a uns 24.000 euros.

La situació, tanmateix com a mínim pel que fa als espais, havia de continuar sent molt precària i el mes de novembre de 1972 la gerent de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau s'adreça al degà de la Facultat de Medicina en relació amb l'ús que fan els estudiants de la biblioteca de l'Hospital en els següents termes:

«El creciente uso que vienen haciendo los alumnos de la Facultad de Medicina de la Biblioteca y Cafetería del Hospital está llegando a un extremo que distorsiona el funcionamiento cómodo y la prestación adecuada de ambos servicios al personal del Hospital (...)

No podrá ser utilizada [la biblioteca] como zona de estudios, sino exclusivamente como zona de lectura de los fondos que en ella existen. Por ello, no podrá entrarse en la misma si no se depositan previamente los libros, carteras, etc., que lleven consigo los presuntos consultantes. Los servicios generales que presta la Biblioteca quedarán abiertos, en igualdad de condiciones a los alumnos.»²⁸

L'any 1975 la Biblioteca de Medicina fa un informe de les tasques dutes a terme durant l'any i comenta la seva situació. L'informe deixa constància de l'existència d'un fons documental a la «unidad docente» de Sant Pau i un fons «para estudiantes y profesores de Bellaterra». Remarca els problemes d'espai (suposem que a Bellaterra):

«El local de la Biblioteca resulta actualmente insuficiente debido al crecimiento desmesurado que ha experimentado la Facultad de Medicina en el presente curso, tanto si consideramos el lugar de depósito de los libros (que empiezan a no caber en las estanterías),

²⁸ GUILERA, E. (1972) Creciente uso de la biblioteca y cafeteria del Hospital [carta] a Salvà Miquel, José A. [22 Novembre 1972].

como si consideramos la sala de lectura de los alumnos, que es pequeña respecto a la cantidad de alumnado de la Facultad que acude a consultar libros.»²⁹

Assenyala també que, malgrat que les classes es perllonguen fins a les 20 hores, la Biblioteca només es pot mantenir oberta fins a les 5 de la tarda.

Les noves facultats

A partir de 1971 s'aniran creant noves facultats a la Universitat Autònoma de Barcelona: Ciències de la Informació i Dret (1971), l'Escola Universitària de Traductors i Intèrprets i l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell l'any 1972 i l'Escola Universitària de Mestres «Sant Cugat», que l'any 1992 esdevindrà Facultat d'Educació, l'any 1973. Donarem informació d'alguna d'elles.

*Ciències de la Informació*³⁰

La Facultat inicià les seves activitats el curs 1971-72. El dia 13 d'agost de 1971, el Ministerio de Educación y Ciencia havia publicat el Decret (2070/1971) que regulava els «estudios de Periodismo y demás medios de comunicación social en la Universidad», establint que «Las Facultades de Ciencias de la Información podrán impartir las enseñanzas correspondientes a Periodismo, Cinematografía, Televisión, Radiodifusión y Publicidad». Aquest

²⁹ Universitat Autònoma de Barcelona [1975], *Informe del año 1975. Biblioteca Facultad de Medicina*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

³⁰ Actualment, Ciències de la Comunicació. Bona part de la informació que recull aquest apartat ha estat facilitada pels professors de la Facultat de Comunicació Miquel de Moragas i Teresa Velázquez.

decret també establia que «las actuales Escuelas Oficiales de Periodismo, de Cine, Radiodifusión y Televisión y de Publicidad dependientes del Ministerio de Información y Turismo (...) concluirán sus actividades en el plazo de cuatro cursos académicos». El dia 17 de setembre, el Ministerio de Educación y Ciencia publicà el Decret 2478 de creació de les facultats de Ciències de la Informació a les universitats Complutense de Madrid i Autònoma de Barcelona.

Anteriorment a aquestes Facultats, existia l'Escola Oficial de Periodismo, que creada l'any 1941 sota el govern de la Vice-secretaria de Educación Popular de FET y JONS, depenia en aquells moments del Ministerio de Información y Turismo. També existia a Barcelona la Escuela de Periodismo de la Iglesia. En la creació de la nova facultat de l'Autònoma alumnes i professors d'aquesta Escola de Periodisme de l'Església van tenir un paper important, en passar a formar part de la nova Facultat com, per exemple, Miquel de Moragas –antic Secretari de l'Escola–, Eugeni Giral, Pere Oriol Costa, Antoni Reig, etc.

Pel que fa a la biblioteca, el precedent més proper i immediat també va ser l'Escola de Periodisme de l'Església de Barcelona. Aquesta tenia una petita biblioteca i una hemeroteca «de pràctiques», amb uns pocs diaris per tal que els estudiants poguessin llegir la premsa i comentar-la.

El primer espai de la biblioteca/hemeroteca es va situar al carrer Egipcíques de Barcelona, al costat del despatx del degà de la Facultat (la docència es fa, aquell primer curs, a l'edifici de l'Escola d'Idiomes a les Drassanes). Se'n fa càrrec, com a professor responsable, Miquel de Moragas. Comença comprant els diaris als quioscos de la Rambla. Compra els espanyols i 4 o 5 internacionals (*Le Monde* –sempre que la censura no n'aturés l'arribada al quiosc–, *International Herald Tribune*, *News of the World*...) Els recursos són, també en aquest cas, molt escassos. En aquells moments inicials l'Hemeroteca «era atesa per un estudiant, car les dotacions no podien donar per més».

El curs 1972-73 la Facultat comença a funcionar al campus de Bellaterra, en uns locals de la Facultat de Dret. La biblioteca compta inicialment amb un únic espai de dipòsit, sala de lectura i despatx del personal. L'any següent s'habilita un altre pis de tal manera que l'espai inicial queda reservat com a sala de lectura i el pis inferior, connectat amb una escala de cargol, s'utilitza com a espai de dipòsit i despatx del personal. L'any 1975 es va habilitar tota una ala de la planta 0 de la Facultat de Dret per a la biblioteca i una altra per a la hemeroteca.

Del carrer Egipcíaquas al campus es traslladen pocs llibres. Es comença la compra dels primers equipaments audiovisuals (TV, gravadors, etc.). El coordinador de la biblioteca, professor Moragas, es planteja la creació d'una biblioteca especialitzada en comunicació, visió encertada que, en alguns moments, topa amb la visió d'algun professor —com el catedràtic Cacho Viu— que tenen al cap una biblioteca de caire més humanístic i menys especialitzada.

Les primeres persones contractades com a personal administratiu de la biblioteca seran José Luis Alejandro (que va ser-hi fins setembre de 1972), Pere Maragall (que al cap d'uns anys s'anirà a fer de professor d'Institut) i Teresa Velázquez (que anys després s'incorporà com a professora de la Facultat). Durant l'any 1974 s'incorpora a la biblioteca Maria Àngels Prats; més endavant, durant els anys 1977 i 1978, ho faran Maria Antònia Galceran (que, fins a la seva jubilació farà de cap de la Biblioteca) i Núria Balagué (que farà de cap de l'Hemeroteca fins a ser nomenada sotsdirectora del Servei de Biblioteques).

Des dels primers anys (1974-75) es comencen a subscriure revistes especialitzades en comunicació. Aquestes revistes són fonamentalment revistes de França (la primera va ser la revista *Communication*), Itàlia (la primera va ser la revista *Versus: quaderni di studi semiotici*, del grup de semiòtica de Bolonya dirigit per Umberto Eco), Llatinoamèrica i d'organismes internacionals, no del món de cultura anglosaxona. Una de les primeres col·lec-

cions de monografies que comprà la biblioteca fou els *Collected Papers* de Charles Sanders Peirce, científic i filòsof americà fundador del pragmatisme. Els primers anys, però, la majoria dels fons documentals s'adreçava a donar suport a la docència, encara que molt aviat es començà a fer adquisicions per a la recerca. El finançament s'aconseguia principalment amb recursos de la facultat. L'any 1978, amb el professor Moragas com a degà, es va decidir que tots els romanents pressupostaris dels departaments (que eren una bona part dels pressupostos dels departaments) es destinessin a la biblioteca.

Pel que fa a l'hemeroteca aviat es va subscriure la majoria de diaris i setmanaris espanyols i els principals d'internacionals.

Aquesta absència del món anglosaxó en els primers anys de la Facultat i de la seva biblioteca potser té una explicació en l'aturquia que va impossibilitar l'accés al coneixement de la sociologia de la comunicació americana i a la influència predominant, en aquells anys, de la llengua i la cultura franceses.

La selecció dels llibres la fa el mateix professor Moragas i més endavant hi collabora Teresa Velázquez i alguns altres professors.

Algunes llibreries de l'entorn (com la llibreria Paideia de Sant Cugat del Vallès) s'especialitzen en àmbits relacionats amb les ciències de la comunicació (bibliografia sobre semiòtica, filosofia del llenguatge, estructuralisme).

Escola de Mestres de Sant Cugat

El curs 1972-73 inicia les seves activitats l'Escola de Mestres Sant Cugat. Instal·lada inicialment dins d'espais de l'Hospital de Sant Pau, el curs 1973-74 es traslladà a l'edifici del que després serà la Casa de Cultura de Sant Cugat i hi romandrà fins que als anys vuitanta es traslladi al campus de Bellaterra. Creada en un context d'importants moviments de renovació pedagògica s'orienta a la formació inicial dels mestres generalistes d'educació Pre-escolar i d'Ensenyament General Bàsic i dels mestres especialistes

de Filologia, Ciències Socials, Matemàtiques i Ciències Experimentals. Com totes les Escoles i Facultats de la UAB passà molt ràpidament d'uns pocs alumnes a una quantitat elevada (23 alumnes el primer any, 300 el curs 1973-1974).

Seguint la tònica habitual, l'Escola va començar sense cap fons documentals i va habilitar la biblioteca en una de les aules:

«Lletres [que prèviament havia ocupat l'edifici i ja s'havia traslladat al campus de Bellaterra] va deixar un romanent de llibres (potser repetits, potser perquè no els volia) i es varen instal·lar en una de les aules de la planta baixa. S'habilitaren unes prestatgeries metàl·liques que havien quedat al soterrani. No hi havia taules ni cadires. Es començaren a omplir els prestatges amb llibres que alguns professors cedien, amb llibres de text escolars (imprescindibles per a les classes de didàctica), llibres que alguna editorial donava... I es varen començar a fer llistes de llibres recomanats als alumnes per poder-ne comprar. Els diners eren insignificants.»³¹

La professora Maria Villanueva també explica com es feia la tria del material documental:

«Els professors passàvem les llistes, sempre discretes de preu i volum, i les diferents Seccions ens posàvem d'acord en materials comuns. Per exemple, a Ciències Socials decidíem materials que eren utilitzables des de diferents punts de vista: geografia, història, art... però també didàctica. Evidentment, cada professor es comprava el que necessitava per fer la seva feina de manera particular. I això ha sigut sempre així si es volia tenir bon material i actualitzat.»³²

Algunes llibreries del país van jugar un paper destacat com a proveïdores de material documental, com la barcelonina Herder. I el bagatge d'altres països europeus més avançats va ser important: «qui més qui menys s'anava passejant per escoles de Mestres

³¹ VILLANUEVA MARGALEF, M. (2020). *Requeriment d'informació sobre la biblioteca de l'Escola de Mestres Sant Cugat* [correu] a Gómez Escofet, J. [26 març 2020].

³² *Ibidem*.

de França, Itàlia i sobretot a Anglaterra. I vàrem descobrir nous materials i nova bibliografia pel que fa a l'ensenyament de les diferents matèries.»³³

A la biblioteca, hi va haver, des del primer moment, revistes d'educació editades a Catalunya: *Cuadernos de Pedagogia*, *Perspectiva Escolar*, *Graó*, sobretot eren revistes d'educació.

«Un altre moment d'interès va ser que s'aconsegüí, dins de la biblioteca, crear una Biblioteca d'Aplicació Escolar, amb mobiliari pertinent, on es reproduïa un model de biblioteca per a les escoles concebut com un espai experimental per a la formació en l'ús d'una biblioteca escolar, tant en la seva funció de centre de documentació, com de foment de la lectura.»³⁴

Amb el temps, però això ja és matèria d'altre capítol, la biblioteca va arribar a tenir unes dimensions i una qualitat remarkable. Com a exemple les revistes de didàctica de la geografia: «Entre la biblioteca de l'escola de Mestres i la biblioteca de Lletres vàrem arribar a reunir la millor col·lecció de revistes d'ensenyament de la geografia d'Espanya i molt segur una de les millors europees.»³⁵

S'agreugen les mancances i els problemes

En els capítols anteriors, hem pogut comprovar com van creant-se els primers fons documentals que, paulatinament, es converteixen en el nucli inicial de biblioteques de facultat (en algun cas de biblioteques de departament). Aquest procés es desenvolupa en un context d'improvisació, de manca clara de model, de contradiccions entre l'activitat de les facultats i els

³³ *Ibíd.*

³⁴ *Ibíd.*

³⁵ *Ibíd.*

plans del rectorat i marcat per una gran precarietat de mitjans de tot tipus (de mitjans econòmics, de personal, d'espais i equípaments, etc.)

D'aquesta situació n'és conscient bona part de la comunitat universitària i en diversos escrits i documents interns es fa palesa. Triem una mostra representativa d'algunes de les cartes del director de les biblioteques (sovint no queda prou clar si el director ho és de totes les biblioteques o només de la Biblioteca General):

10/11/1973 Carta al Rector:

«Esta Dirección considera urgente solicitar al Ministerio de Educación y Ciencia la creación de plantillas específicas de personal bibliotecario titulado, y auxiliares.

(...)

No parece procedente asimilar el personal bibliotecario al administrativo.

(...)

[A causa de la manca de personal qualificat] no puede garantizarse un rigor en los trabajos de catalogación y clasificación.»³⁶

Sovint, la direcció de les biblioteques demana al rectorat que reclami de la Direcció General de Archivos y Bibliotecas el nomenament d'un funcionari del Cuerpo Facultativo de Archivos y Bibliotecas per a cobrir la plaça de direcció de les biblioteques (en aquella època depenent de l'Administració Central). Més endavant trobarem cartes del rector al Director General demanant que permeti a la Universitat nomenar interinament un funcionari propi com a director de les biblioteques.

³⁶ SOBERANAS LLEÓ, A.-J. (1973). Petición de la dirección de bibliotecas [carta] a Magfco. Y Excmo. Sr. Rector [10 novembre 1973].

26/3/1974 Carta al Rector:

«Dada la actual penuria de salarios que esta Dirección puede ofrecer, las Bibliotecas de la Universidad Autónoma de Barcelona no cuentan con el personal cualificado/bibliotecarias de la Escuela de la Diputación.

(...) El grave problema que tienen planteado nuestras bibliotecas, en las que se exige personal altamente cualificado que ha de desempeñar tareas de responsabilidad ofreciéndose a cambio una remuneración y clasificación profesional muy por debajo de la titulación y calidad de trabajo que corre a cargo de estas Bibliotecarias. En el caso concreto de la U.A.B. nuestras Bibliotecarias se hallan clasificadas en la categoría de auxiliares administrativos.»³⁷

Aquesta carta la signa el director de la biblioteca, Amadeo-J. Soberanas Lleó i s'adhereixen signant la carta, entre d'altres, els professors M. Mundó, Sergio Beser, Alberto Blecua, Enric Lluch, Elena Estalella.

6/4/1973 Carta al Rector:

El director de la biblioteca reporta que el personal tota de les biblioteques de la universitat són 8 persones, de les quals 3 bibliotecàries. Demana un increment d'11 bibliotecaris i 11 auxiliars.

6/4/1973 Carta al Gerent:

Enumera la dotació de personal de la Biblioteca General: «2 bibliotecarias para clasificar, 1 encargado de la sección de Revis-

³⁷ SOBERANAS LLEÓ, A.-J. (1973). Petición de la dirección de bibliotecas [carta] a Magfco. Y Excmo. Sr. Rector [23 novembre 1973].

³⁸ SOBERANAS LLEÓ, A.-J. (1973). Del director de las bibliotecas de la Universidad Autónoma al Sr. Gerente [carta] al Gerent [23 de març de 1973].

tas, 1 auxiliar de la sección de revistas, 1 bibliotecaria para catalogar el fondo existente, y secretaria del Director, 1 encargado Registro y facturas, 1 auxiliar para préstamo y atender público» i demana «1 bibliotecaria para clasificar, 2 bibliotecarias para catalogar fondo existente y controlar fichas, 2 auxiliares para ordenar los catálogos y demás trabajos auxiliares.»³⁸

La mateixa Junta de Govern es fa ressò de la situació de les biblioteques:

Sessió del 25 /3/1973:

«Existe un problema general en relación con la Biblioteca Universitaria derivado de la falta de personal en la Biblioteca y de la acumulación de libros para catalogar; el problema queda enmascarado a su vez por la decisión general del planteamiento que se da al funcionamiento de las Biblioteca Universitarias en Bellaterra. (...) el Rector interesa del Director de la Biblioteca, Dr. D. Amadeo Soberanas que facilite un esquema de las necesidades mínimas de personal especializado, a la vez que el Vicerector Sr. Martín de Riquer se ofrece para aportar un plan de organización de la Biblioteca de la U.A.B.»³⁹

Sessió del 3/4/1973:

«Debería irse lo más rápidamente posible a la profesionalización de todo el personal de bibliotecas.

(...) Se interesa a todos los decanos que, al dar el visto bueno a las proposiciones de adquisición de libros, tengan particularmente en cuenta la posibilidad de asegurar su debido control una vez adquiridos»⁴⁰

³⁹ Universitat Autònoma de Barcelona [1973]. *Acta de la Junta de Govern* nº 36, 5/03/1973. Bellaterra. Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

⁴⁰ Universitat Autònoma de Barcelona [1973]. *Acta de la Junta de Govern* nº 37, 3/04/1973. Bellaterra. Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

Sessió 45 gener/1974:

«El Gerente indica que falta completar la Comisión Biblioteca.»

Sessió 22 juliol/1976:

El nou rector Josep Laporte (rector de la universitat des del dia 7 de maig) adreçant-se al ministre d'Educación y Ciencia, Carlos Robles Piquer, present a la reunió de la Junta de Govern, manifesta: «Sr. Ministro (...) la penuria general de equipamiento en nuestros laboratorios docentes y de investigación y de volúmenes en nuestras bibliotecas...»⁴¹

Aquests inconvenients, i d'altres, també es recullen al «Proyecto de una posible solución de los problemas en la biblioteca de la Universidad Autónoma de Barcelona». Aquest és el títol de l'informe que el president delegat de la Junta de Govern i vicerector Martí de Riquer presenta el mes de març de 1973. Es tracta del primer intent seriós de fer una anàlisi general de la situació de les biblioteques de la Universitat, de plantejar els principals problemes, llurs solucions i, fins i tot, defensa un model definit d'estructuració de les biblioteques.

Els problemes que detecta l'informe són bàsicament la manca de personal bibliotecari, l'enorme quantitat de llibres pendents de catalogar i la indefinició sobre el model bibliotecari que ha d'assumir la universitat.

La manca de personal bibliotecari professional (que en aquells moments s'identifica com a «bibliotecàries» titulades per l'Escola de Bibliotecàries (l'any 1974 canvià el nom per «Escola de Bibliologia»), s'atribueix a la manca de bibliotecàries titulades que

⁴¹ Universitat Autònoma de Barcelona [1976]. *Acta de la Junta de Govern* nº 66, 22/06/1976. Bellaterra. Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

puguin ser contractades per la universitat: «En la actualidad existe una auténtica crisis de bibliotecarias tituladas». Les solucions que planteja el document són més aviat inconcretes i genèriques:

«Creo que para el buen funcionamiento de los libros de la Universidad bastaría con el siguiente personal:

Director de la Biblioteca General. El número de bibliotecarias tituladas que juzgue el Director, al servicio de la Biblioteca General. El número de bedeles que juzgue el Director, al servicio de la Biblioteca General, cuya misión es la «servir» los libros. Una bibliotecaria titulada por cada Facultad. Esta es la plantilla que podríamos llamar permanente.»

Més endavant, tanmateix, defensa que els llibres de Departaments o Seminaris siguin catalogats i ordenats per:

«a) Los postgraduados que disfruten de becas para doctorarse, b) Los ayudantes con dedicación, c) Los colaboradores (...) los postgraduados han de estar suficientemente capacitados para catalogar unos libros que forzosamente les han de ser familiares por versar de temas de su especialidad (...) Ahora bien, como existe el riesgo de que tales postgraduados puedan catalogar algún libro mal, en cada Facultad estará destinada una bibliotecaria titulada, cuya misión será la de supervisar todo lo referente a los libros de aquella Facultad.»

L'altre problema que detecta, com hem dit abans, és el gran nombre de llibres no catalogats:

«La Universidad Autónoma de Barcelona, en los cuatro años que tiene de vida e invirtiendo en ello varios millones de pesetas, ha adquirido unos 97.100 libros, de los cuales hay unos 12.300 catalogados (...) Advuértase, además, que una biblioteca en la que hay más de 80.000 libros sin catalogar no puede estar abierta al público». Pel que fa a la tasca de catalogació dels llibres pendents proposa que, durant uns quants anys, es contracti durant l'estiu alumnes dels darrers cursos de l'Escola de Bibliotecàries, alumnes del «Servi-

cio Social» i «Alumnos y alumnas de nuestra Universidad que quieran ganarse un pequeño sueldo durante las vacaciones.»⁴²

Un altre tema tractat és el relatiu al model bibliotecari que ha d'adoptar la nova universitat. Sembla clar, i es deriva d'aquest document i d'altres de l'època, que no existeix consens sobre quina estructura ha de tenir el sistema bibliotecari. L'informe assenyala: «Eterna discusión sobre si la Universidad Autónoma de Barcelona debe centralizar todos sus fondos bibliográficos en un solo recinto (la Biblioteca General de la Universidad) o si debe tener algunos fondos en bibliotecas especializadas en las Facultades.»

El Dr. Martí de Riquer, amb anterioritat catedràtic de la Universitat de Barcelona, que, durant l'època republicana havia organitzat les seves biblioteques segons el model alemany de biblioteques de seminari o departament, manifesta clarament les seves preferències (que ja hem recollit en pàgines anteriors):

«En toda Universidad existen dos tipos de biblioteca necesarios y obligatorios: la Biblioteca General de la Universidad y la Biblioteca particular de Departamento o Seminario. No tiene sentido, en cambio, una Biblioteca de Facultad.»⁴³

L'informe també entra en consideracions sobre les característiques que han de tenir les biblioteques de seminari o departament:

«Ha de ser un recinto de trabajo especializado (...) ha de reunir una bibliografía especializada y actual (...) Se benefician de estas bibliotecas los profesores del Departamento y únicamente los alumnos adscritos a este Departamento que cursen Segundo o Tercer ciclo de la carrera. (...) Así pues, tales bibliotecas, que es conveniente que,

⁴² Universitat Autònoma de Barcelona (1973) *Proyecto de una posible solución de los problemas en la biblioteca de la Universidad Autónoma de Barcelona*. Bellaterra. Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

⁴³ *Ibidem*.

como máximo, sólo puedan dar cabida a 30 personas, solo puedan ser utilizadas por los profesores del Departamento (con benevolencia hacia la consulta esporádica de profesores de otros Departamentos.»⁴⁴

També planteja que «Los alumnos universitarios de Primer Ciclo (...) han de usar la Biblioteca General de la Universidad» i que a les facultats «ha de existir una amplia habitación que no sea una biblioteca sino una sala de lectura y estudio».

L'informe entra després en detalls menors, alguns mínims, sobre com s'han de catalogar els llibres, quina classificació s'ha d'utilitzar, quin equipament s'ha de disposar per fer la catalogació, etc.

Aquest informe és presentat a la sessió del 3 d'abril de 1973 de la Junta de Govern. L'acta de la sessió recull el debat entorn de la situació de les biblioteques:

«El "Proyecto de una posible solución de los problemas planteados en la Biblioteca de la Universidad Autónoma de Barcelona" presentado por el Sr. Riquer es aceptado, en principio al menos, como posible paliativo de la situación actual.

El Sr. Riquer insta al Sr. Soberanas, director de la Bibliotecas de la UAB, cuya presencia en la Junta ha sido requerida, para que elabore un plan de actuación inmediata basado en la propuesta del Dr. Riquer.

El Sr. Udina, como portavoz de la Junta de Filosofía y Letras, insiste en que si bien en las circunstancias presentes la colaboración de Profesores Ayudantes, Becarios, señoritas que cumplen el Servicio Social, etc. es altamente deseable, debería irse lo más rápidamente posible a la profesionalización de todo el personal de bibliotecas.

Se interesa a todos los decanos que, al dar el visto bueno a las proposiciones de adquisición de libros, tengan particularmente en cuenta la posibilidad de asegurar su debido control una vez adquiridos.»⁴⁵

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Universitat Autònoma de Barcelona [1973]. *Acta de la Junta de Govern nº 37, 31/04/1973*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquesta situació, de gran precarietat dels serveis bibliotecaris, es dona, a més a més, en un moment de molt fort creixement del nombre d'alumnes de la universitat. Dels 7.600 alumnes del curs 1971-72 es passa a 14.000 el curs 1972-73 i als 17.000 el curs 1973-74.

El gener de 1974, el Gerent de la UAB recorda a la Junta de Govern que «falta completar la Comisión de Biblioteca»; comissió que es constitueix finalment amb la següent composició:

President, Martí de Riquer; representants de les facultats: Joaquim Molas (Filosofia Lletres), Narcís Serra (Ciències Econòmiques), Ismael Pitarch (Dret), Enric Cassassas (Ciències), Miquel de Moragas (Ciències de la Informació), Josep M. Domènech (Institut de Ciències de l'Educació), Isaac Blanco (Institut de Biologia Fonamental).

La Comissió de Biblioteca al llarg dels anys 1974 i 1975 es reuneix diverses vegades i manifesta alguns dels seus acords, anàlisis i parers:

«1. Falta de personal bibliotecario cualificado, 2. A pesar de todo, declaran [els membres de la comissió] que es básico el funcionamiento y existencia de la Biblioteca General, 3. La Biblioteca General ha de poseer el Catálogo de todos los libros y revistas propiedad de esta U.A.B. En cada biblioteca ha de haber una copia de este índice, 4. Dadas las situaciones de personal y las singulares características arquitectónicas, transitoriamente se considera indispensable la existencia de las bibliotecas interdepartamentales en cada Facultad, 5. Urge el montaje y puesta en marcha del Taller de Encuadernación de libros y revistas, 6. Unánimemente la Comisión manifiesta su extrañeza ante la no existencia de una máquina de xerocopia en la Biblioteca General.»

Un mes després, el quinze de febrer, la Comissió es fa ressò de la necessitat de que els problemes debatuts siguin portats a la Junta de Govern; es queixa dels greus problemes que causen els nous procediments per a la compra de llibres; de la situació retributiva «de un grupo de señoritas que actúan como bibliotecarias

a las que se contrató con la condición de que si su trabajo era eficaz se les asignaría la remuneración máxima establecida por la Gerencia» i assenyala que «El Director de las Bibliotecas informa a la Comisión de que ha sido comunicado por el Sr. Gerente que la Biblioteca General no dispondrá durante el año 1974 de ninguna consignación para la adquisición de libros, lo que la Comisión oye con estupor.»⁴⁶

Durant els anys 1974-76 se succeeixen els informes sobre l'estat i recursos de les biblioteques de la Universitat. Molts d'aquests informes reporten quines tasques duen a terme les biblioteques i quin és el procés de treball bibliotecari. A continuació en fem un resum.

Biblioteca de la Facultat de Ciències de la Informació (informes d'octubre i desembre de 1975)

Describeu el procés de treball. Informa que estan treballant en una bibliografia del llibre francès en temes de comunicació, amb vista a preparar una exposició conjunta amb l'Institut Francès de Barcelona. El professor Miquel de Moragas, coordinador de la biblioteca orienta, selecciona i ordena l'adquisició de material bibliogràfic.

En aquells moments la biblioteca té registrats 3.389 llibres, 420 pendants de catalogar, i subscriu 465 revistes. No existeix a la biblioteca el servei de préstec. I s'utilitza molt intensament el servei de fotocòpies.

I reproduceix unes queixes comunes, durant aquests períodes, a totes les biblioteques:

«Los criterios de realización del trabajo han venido mediatizados, en la mayor parte de su existencia [de la biblioteca] a la reite-

⁴⁶ Universitat Autònoma de Barcelona [1974]. *Acta de la Comisión de Bibliotecas*, 15/2/1974. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

rada falta de personal y al incremento brusco de la Facultad (...) el trabajo desborda a las bibliotecarias, dado que el número de volúmenes existentes y el número de alumnos de nuestra Facultad se ha duplicado.»

L'informe del mes de Desembre diu que tenen 4.840 llibres (420 pendants de catalogar). Assenyalen que tenen 75 subscripcions de revistes, xifra que no coincideix en absolut amb la recollida en l'informe del mes d'Octubre. També afirma que tenen 1.300 alumnes més que l'any anterior. Es queixen de la manca de personal i d'espai (tenen una única sala de lectura amb capacitat per a 40 alumnes).⁴⁷

*Hemeroteca de la Facultat de Ciències de la Informació (informe octubre 1975)*⁴⁸

Informa que es va crear el curs 1972-73. Fins novembre de 1974 s'encarregà l'estudiant de Periodisme José Luis Alejandro (3 o 4 hores diàries). Es nodreix bàsicament de subscripcions gratuïtes. Comenta que «el trabajo pendiente acumulado es enorme (...) gran parte de las tareas pendientes hace un año lo siguen estando hoy, en mayor o menor medida.»

Las publicacions que es reben sumen 164 títols (53 diaris: 35 nacionals i 18 d'estrangers) i 111 revistes (86 nacionals i 25 estrangeres; la meitat setmanaris).

Els redactors de l'informe assenyalen que «Hasta ahora y por falta de personal ha predominado la práctica de un cierto 'self-service' que ha resultado tener graves consecuencias para la conservación del material».

⁴⁷ Universitat Autònoma de Barcelona [octubre, 1975]. *Situación actual de la Biblioteca de Ciencias de la Información*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

⁴⁸ Universitat Autònoma de Barcelona [octubre, 1975]. *Informe Hemeroteca de Ciencias de la Información*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

L'hemeroteca es planteja, en aquells moments, completar els fons hemerogràfics, de tal manera que es puguin completar les col·leccions «hacia atrás», crear un servei de documentació («fichero de temas, edición de índices de algunas revistas») i posar en funcionament un servei de microfilms. Les tres queixes principals són, de nou, «falta de personal, falta de locales suficientes, falta de presupuesto».

Biblioteca de la Facultat de Medicina (informe de 1975)

Un petit informe de l'any 1975 se centra els problemes d'espai i en els horaris d'obertura de la biblioteca: «El local de la Biblioteca resulta actualmente insuficiente (...) nuestro horario actual solo puede mantener la Biblioteca abierta hasta las cinco de la tarde (las clases se prolongan hasta las 8).»⁴⁹

*Biblioteca de l'Escola de Traductors i Intèrprets (informe de 1975)*⁵⁰

Aquesta biblioteca també incideix en els problemes d'espai i de personal. Indica que la sala de lectura, el despatx de la biblioteca, el dipòsit de llibres i el material de la biblioteca comparteixen el mateix espai. Informa que el personal és una sola bibliotecària.

Biblioteca de l'Institut de Ciències de l'Educació

Informa la biblioteca que té 6.275 llibres i 137 revistes subscrites i que fan 15 fitxes de cada llibre per enviar a les diferents

⁴⁹ Universitat Autònoma de Barcelona [1975]. *Biblioteca Facultad de Medicina Informe del año 1975*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

⁵⁰ Universitat Autònoma de Barcelona [1975]. *Informe de la Biblioteca de la Escuela de Traductores e Interpretes*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

biblioteques de la Universitat. Diu també que, de maig a desembre, s'han prestat 140 llibres.

*Biblioteca de la Facultat de Dret*⁵¹

L'informe, de gener de 1976, exposa que la biblioteca té 10.626 llibres, dels quals 2.743 arriben l'any 1975. Del total de la col·lecció, 8.422 no estan catalogats. La biblioteca té subscrites 122 revistes. La Facultat té matriculats 900 alumnes. L'informe també detalla les tasques i el procés de treball de la biblioteca i la distribució de la feina entre les tres persones de la plantilla. Els principals problemes que assenyala són:

«1. Falta de presupuesto [el pressupost es reparteix entre quatre departaments de la Facultat. No hi ha cap partida administrada per la biblioteca]

2. Largo proceso burocrático para la adquisición de libros.

3. Falta de espacio.

4 (...) se nota una ausencia total de comunicación entre las bibliotecas y entre la Dirección de las mismas.

5. Volumen de trabajo pendiente (...) sigue haciendo falta personal.

6. Carencia de un adecuado sistema de calefacción.»

*Biblioteca de Lletres*⁵²

Els informes de gener de 1974, octubre de 1975 i gener de 1976 relacionen també les tasques que duu a terme el personal, la qual cosa fa pensar que es tracta d'un requeriment de la direcció de les biblioteques. L'any 1974, en carta al degà de la Facul-

⁵¹ [23/1/1976] Informe sobre la situación actual de la Biblioteca de la Facultad de Derecho. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

⁵² Universitat Autònoma de Barcelona [21/1/1976]. *Informe General de Bibliotecas. Biblioteca de Letras*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

tat, el professor Joaquim Molas, la biblioteca es queixa de la manca i dispersió dels espais i així com de la manca de personal (demana «dues noies més i un bidell»).

L'informe de 1975 indica que la biblioteca té una plantilla d'una bibliotecària i 3 auxiliars. L'informe de 1976 demana un increment de dues bibliotecàries amb perllongament de jornada i un bidell per al lliurament de llibres i vigilància. L'informe també assenyala que s'han rebut 7.000 llibres (s'entén que durant l'any 1976), dels quals s'han catalogat 3.000.

Biblioteca y Hemeroteca de Ciències Econòmiques

En aquest informe de desembre de 1975 es comunica que la biblioteca té 15.670 llibres i té 1.170 pendants de catalogar «debido a la falta de personal». Només dues persones es dediquen en exclusiva a la biblioteca.

L'Hemeroteca té 570 títols catalogats i 260 pendants de catalogar. Només una persona es fa càrrec de l'Hemeroteca.

Es comenta que l'espai és suficient però la distribució és inadequada.

Un balanç provisional

El mes de desembre de 1975 es fa una reunió de la Comissió de coordinadors i bibliotecaris de la Universitat.⁵³ Les conclusions de la reunió s'envien al Rector.

En relació amb la figura del director de les Biblioteques, sempre provisional, sovint indefinida en relació amb les seves competències, es manifesta que:

⁵³ Universitat Autònoma de Barcelona [16/12/1975]. *Acta de la reunió de Coordinadores y Bibliotecarios de la U.A.B.* Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

– Segui coberta la plaça mitjançant concurs de trasllat (se suposa entre els funcionaris de la Universitat), escoltada la Comissió de Coordinadors i Bibliotecaris.

– Que el director tingui «Poder ejecutivo en todo lo referente a Bibliotecas. (...) Decisión en la selección del personal de Bibliotecas (...) previa consulta y cambio de impresiones con la comisión de coordinadores y bibliotecarios».

– «Audiencia en las Juntas de Gobierno u Organismo similares dentro de la Administración de la UAB».

– El director ha de coordinar la Comissió de coordinadors i bibliotecaris.

– La dedicació del director ha de ser exclusiva. Potser es desprèn d'això que el director no pot ser un professor en exercici.

– El director hauria de conèixer els pressupostos de les diferents biblioteques.

– El director hauria de «establecer contacto con las Universidades nacionales y extranjeras».

Pel que fa als Coordinadors de les biblioteques l'informe demana que se solucioni la situació del professor coordinador, que les hores dedicades a aquesta tasca es restin de les dedicades a la docència.

Proposa que l'elecció d'aquesta figura la segueixi fent la Junta de cada centre, a proposta de l'autoritat acadèmica del centre.

Es demana també un estatus propi dels bibliotecaris de la universitat, és a dir, que siguin reconeguts com a bibliotecaris i no enquadrats com a auxiliars administratius. Demanen mesures per garantir la formació contínua del personal de les biblioteques.

D'aquests moments és especialment destacable un *Informe sobre l'estat actual de les biblioteques de la U.A.B. presentat a la Comissió Biblioteca (20/2/1976)*.⁵⁴ Suposem que basant-se en la

⁵⁴ Universitat Autònoma de Barcelona [20/2/1976]. *Informe sobre l'estat actual de les biblioteques presentat a la Comissió Biblioteca*. Bellaterra: Arxiu General i Registre, Universitat Autònoma de Barcelona.

informació tramesa per les biblioteques i en diverses visites a aquestes, el mes de febrer de 1976, el director (mai queda clar si de la Biblioteca General o de totes les biblioteques), professor Mundó, presenta aquest informe global a la Comissió de Biblioteca de la Universitat.

El director indica que «tenim controlats» en tota la universitat uns 160.000 volums que es distribueixin:

- Biblioteca General 52.000.
- Facultat Lletres 20.000.
- Facultat Econòmiques 16.000.
- Facultat Dret 13.000.
- Facultat Ciències 10.000.

I d'altres facultats «en tenen menys proporcionalment»

Pel que fa a les revistes, la Biblioteca General en té 1.060 (465 subscrites) que inclouen les revistes de Lletres, Psicologia i alguna de les de Ciències), la biblioteca d'Econòmiques en té 570, la de Ciències de la Informació 120 revistes i 53 diaris, la de Medicina 162, l'ICE 137 i Dret 136.

Pel que fa als espais, Mundó informa que la universitat té, en aquells moments, 8 biblioteques a les Facultats (de vegades en Departaments), 3 en Seccions delegades, 6 en Escoles universitàries, 2 en Instituts universitaris i altres 5 en Seccions de Barcelona de les facultats de Bellaterra; en tota, en termes del director, són «23 grups de biblioteques». En general, considera, que els locals són insuficients i fa una descripció més o menys detallada. La seva conclusió, pel que fa als espais és «Si es proposa descentralitzar la Biblioteca General, que es pensi seriosament que no és possible realitzar-ho sense una prèvia ampliació o construcció de locals aptes per a rebre els llibres i preveure'n un augment en els anys immediats.»

Són interessants, també en relació amb els espais, els comentaris que el professor Mundó fa relatius al model bibliotecari de la Universitat:

«En la construcció de la U.A.B. a Bellaterra es va creure que el centre del Campus Universitari hi havia d'haver una Biblioteca General, amb un dipòsit immens per rebre uns 600.000 volums i per acollir en sales especials als lectors i investigadors de totes les Facultats.

Era tan forta la convicció de què el nucli més important de llibres havia d'estar centralitzat en una Biblioteca General que el Rector-fundador d'aquesta U.A.B. no va permetre que cap Facultat tingués una Biblioteca interdepartamental pròpia, i fins no veia de bon grat que es tinguessin llibres abundants als Departaments.

La pràctica i l'experiència han demostrat, però, que les distàncies i els accidents topogràfics del nostre campus dificultaven l'accés quotidià i ràpid als llibres de la Biblioteca General centralitzada (...) Gairebé totes les Facultats han obtingut lògicament la formació de Biblioteques interdepartamentals dins del propi edifici, el que ha estat sense dubte una millora (...) D'altres encara, si bé amb criteris de màxima comoditat —més aparent que real— han optat i mantenen la formació de Biblioteques tancades de Departament, com és a Ciències i a Medicina»

L'informe proposa a la Comissió de Biblioteca, una estructura basada en:

1. Descentralització dels llibres.
2. Les biblioteques de les Facultats seran interdepartamentals.
3. La Biblioteca dita ara General passaria a acomplir primàriament la funció de Central de les Biblioteques de la UAB. S'enumeren seguidament les funcions i els fons documentals que hauria de tenir la biblioteca general, que es poden considerar propis d'una biblioteca general d'una universitat (fons antic, arxiu de la universitat, catàleg general, publicacions de la mateixa universitat, etc.).

En relació amb el pressupost esmerçat per a les biblioteques l'informe no en parla gaire, però l'informe sentència: «És insuficient; algú de la Comissió ha arribat a qualificar-lo de 'miserable'»

En relació amb el personal de les biblioteques, informa que el total és de 28 persones (director i secretària, 6 bibliotecàries

titulades, 5 llicenciats, 10 universitaris («alguns acaben aquest any»), 7 amb batxiller superior o elemental o EGB. Indica que ja s'ha fet una proposta per arribar a 90 persones contractades i que convindria que l'any següent ja s'arribés a 40 contractats.

Finalitza aquest apartat dient que «En aquests moments necessiten urgentment més personal les Biblioteques: General, Econòmiques, Dret, Ciències de la Informació, Ciències, EGB (Sant Cugat), ICE, Lletres i Medicina. La manca de personal és un clamor gairebé unànime a les Facultats (excepte Ciències).»

La informatització que trigaria a arribar

L'any 1971, en data no precisada en el document, la Subdirección General de Organización y Automatización de Servicios del Ministerio de Educación y Ciencia, envia a la Universitat un qüestionari sobre les necessitats en matèria de tractament (informatitzat) de la Informació i del Càlcul científic. El director de la Biblioteca («Bibliotecario General», segons apareix en el document) Manuel Mundó informa de la necessitat d'automatització de la Biblioteca General de la Universitat. La biblioteca té, informa, 51.000 volums i, en tres anys, pensa arribar a la xifra de 150.000 volums. El Dr. Mundó manifesta que:

«Tanto para facilitar la labor de control de esta biblioteca como facilitar la tarea del investigador, de forma que pueda saber en todo momento los volúmenes (tanto de libros, como de revistas) que están a su alcance, se ha pensado en la conveniencia de mecanizar el control de la biblioteca, considerándose rentable tal control el momento en que ésta alcance los 100.000 volúmenes.»

El director defensa l'existència d'un catàleg general amb les dades de tots els volums, una llista de persones que puguin accedir al préstec dels volums, la instal·lació d'un terminal a cada biblioteca («con teclado y pantalla, aunque podrían servir tam-

bién uno constituido por lectora de ficha e impresora, en cuyo caso habría que pensar en que cada uno de ellos debería tener una perforadora de fichas cercana a él». Planteja també que aquesta mecanització permetria la coordinació amb altres centres bibliogràfics, com la biblioteca de la Universitat de Barcelona i la de la Diputació de Barcelona i la col·laboració amb la Indústria.

Malauradament, la informatització de les biblioteques de la universitat i llur connexió en xarxa amb altres biblioteques no serà una realitat fins a l'any 1990.

Una notícia pròpia dels temps

El dia 18 d'octubre de 1973 apareix publicada al diari *La Vanguardia Española* una carta al director que diu:

«Lectores fuera de la Biblioteca

Sr. Director de "La Vanguardia"

Con motivo de la toma de posesión del nuevo rector de la Universidad Autónoma de Barcelona, tuvo lugar en el «campus» de Bellaterra, el pasado día 8, una recepción a la que asistió el ministro de Educación y Ciencia señor Rodríguez Martínez.

Pese a encontrarse abiertas todas las facultades, se rogó a los estudiantes desalojasen la biblioteca de la Universidad ante la inminente visita de la comitiva oficial. La razón aducida fue la mala impresión que habría de causar la presencia de lectores en la biblioteca.

No creemos resulten incompatibles en la vida universitaria las actividades de carácter oficial con las meramente intelectuales. Decisiones como ésta no hacen más que reflejar carencia de espíritu universitario en todas las esferas.

F.F.G. y P.-M. C.G.»

L'acte al qual fa referència la carta era la presa de possessió oficial com a rector del Dr. Vicente Gandía, substitut del rector, fundador Vicent Villar Palasí, per nomenament directe del mi-

nistre Julio Martínez, que passà a la història de la universitat espanyola com a inventor del jocosament anomenat «calendario juliano».

En carta al rector del 23 del mateix mes, el llavors director de la biblioteca, Amadeu-J. Soberanas Lleó, dona una versió diferent del succés:

«En relación a la carta aparecida en la sección "Cartas al Director" de La Vanguardia del día 18-X-73, esta Dirección considera necesario puntualizar que los lectores de la Biblioteca General fueron desalojados única y exclusivamente por la policía secreta que asistió al acto de toma de posesión, y que esta Dirección no recibió ninguna notificación en que se hiciese constar tal extremo.»

Suposem que la «policia secreta» o la guàrdia de seguretat del ministre, no precisament popular en l'entorn universitari, va desallotjar l'edifici del rectorat de qualsevol estudiant susceptible de formar part d'alguna acció de protesta.

En conclusió

De la documentació de l'època i dels testimonis recollits es desprenen diverses conclusions. La Universitat Autònoma, que no entrava en els plans inicials del Ministerio de Educación y Ciencia, es creà per l'aposta i empena personals del seu promotor i primer rector Vicent Villar Palasí, germà del Ministre. Els recursos esmerçats pel Ministeri van ser molt escassos, força inferiors als invertits en les altres dues universitats creades l'any 1968 i, a partir del cessament del rector Palasí, podríem dir que van ser uns pressupostos purament de subsistència.

La Universitat es desenvolupà amb una gran velocitat (motivada per la pressió que es derivava de la massificació de la Universitat de Barcelona i d'una demanda creixent d'estudis universitaris), sense temps per crear unes infraestructures que

poguessin donar un servei de qualitat als nous universitaris. De fet, sovint, passaren poques setmanes entre la creació oficial de nous estudis i facultats i el començament de la docència corresponent.

El projecte bibliotecari inicial de la Universitat, una única biblioteca central al campus de Bellaterra, fracassà bàsicament per tres raons:

- Una ubicació inadequada per donar un servei quotidià a les facultats.

- La creació, des de bon començament de col·leccions documentals a les facultats, que amb el temps esdevingueren biblioteques.

- La manca de consens pel que fa al model bibliotecari entre els elements (professors, degans, vicerectors, etc.) que havien d'impulsar la creació i el desenvolupament de les infraestructures de la universitat.

Els dèficits durant aquests anys fundacionals i inicials de les biblioteques de la universitat són generalitzats i comuns: manca d'espais adequats, manca de personal, manca de recursos econòmics per a la creació d'unes col·leccions documentals de nivell universitari.

Aquests dèficits s'arrossegaren durant molts anys. I la Universitat trigarà molts anys a tenir uns serveis bibliotecaris amb el nivell propi d'una universitat europea.

Bibliografia

AGUILAR, R. (2007). «El despliegue de la Universidad Autónoma de Barcelona entre 1968 y 1973: de fundación franquista a motor del cambio democrático en Cataluña», *Cuadernos del Instituto Antonio de Nebrija*. vol. 10, 2007, pp. 13-199.

BLECUA, J.M. (2019). *Cinco libros y un listín de teléfonos* 27 de Mayo. Accessible a <<https://blogs.uab.cat/anecdotesuab50anys/2019/05/27/cinco-o-seis-libros-y-un-listin-de-telefonos>>

CULLA, J.-B. (1995). *UAB 25 anys: una història gràfica: 1967/1968-1993/1994*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

FARRÉ, C. et al. (2013). *Col·leccions singulars a les biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

GÓMEZ ESCOFET, J. (2018). *50 anys de biblioteques*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

PÉREZ SALANOVA, M. et al. (2011). *UAB com a espai viscut: el relat de la gent gran*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

RIQUER, B. de, et al. (2018). *L'Audàcia del coneixement: 50 anys UAB*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

SERRA RAMONEDA, A. (2006). *Avatares de un burgués de Barcelona*. Barcelona: Planeta.

UDINA, F. (1995). *Notes històriques de la Universitat Autònoma de Barcelona*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

